

En gåtur rundt til Roskildes kilder

Roskilde Domkirke

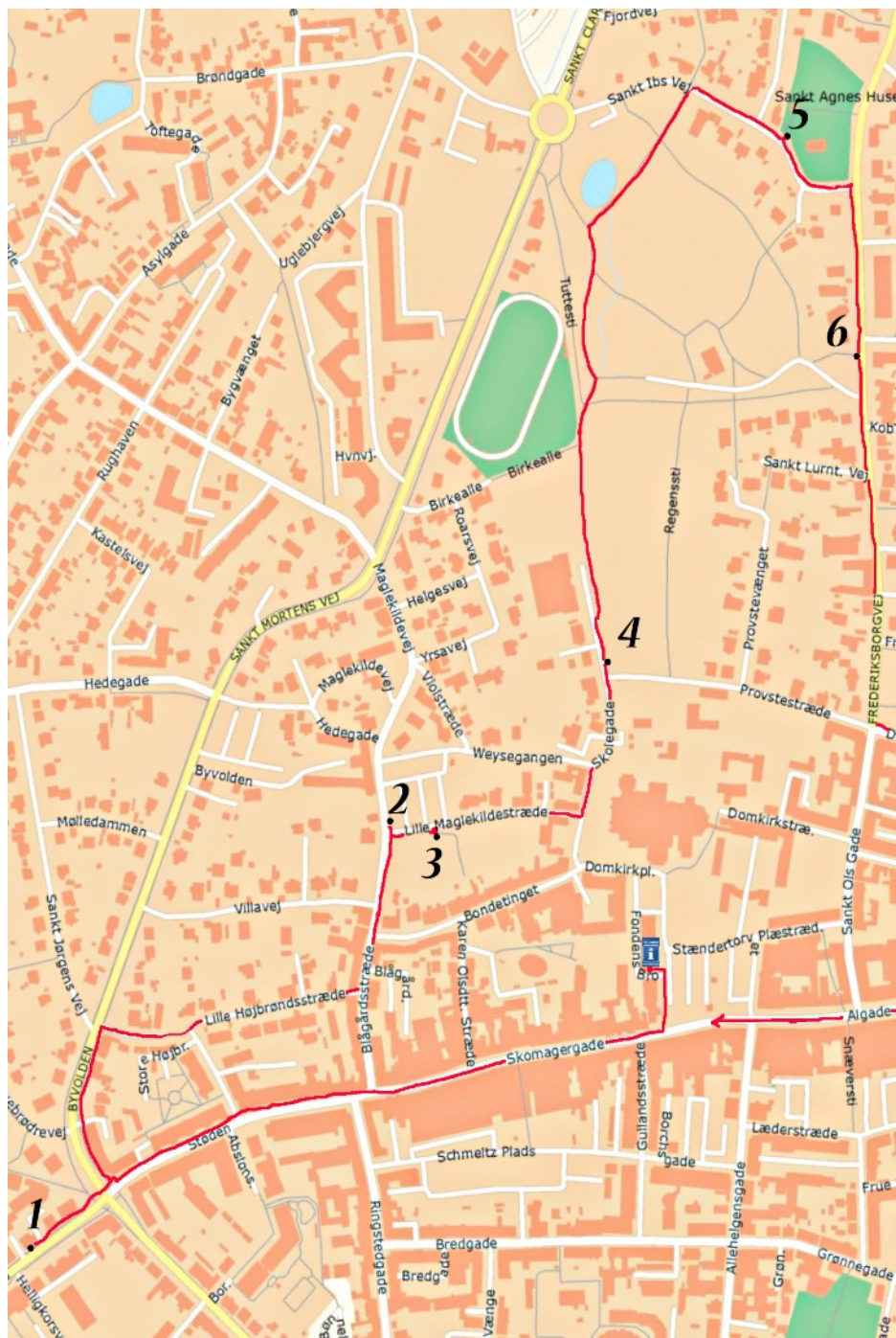

Sanct Hans kilde

Udgivet af Roskilde-Egnens Turistforening - www.roskildeturist.dk

Tekst: © Lotte Fang-Borup - Foto: © Søren Birkelund Hansen

NORDEA
FONDEN

(nr.1) Helligkors Kilde

(nr.2) Maglekilde

(nr.3) Rektorkilden

(nr.4) Skt. Hans Kilde

(nr.5) Skt. Ibs Kilde

(nr.6) Skt. Gertruds Kilde

(nr.7) Klosterkilden

(nr.8) Lovise Kilde

start/slut

kontakt:

**Roskilde-Egnens
Turistforening**

1909 - 2017

mail@roskildeturist.dk

www.roskildeturist.dk

En gåtur rundt til Roskildes kilder.

”Der er kun få steder på vor klode, som kunne fremvise så mange og så vældige kilder, som Roskilde. Byen har fra Arilds tid været berømt for sine mange kilder”. Således blev Roskilde omtalt i 1832.

Engang havde Roskilde 12 navngivne kilder, nu er der 8 tilbage, men med det antal indtager Roskilde førstepladsen nord for Alperne, når det gælder en by med mange kildevæld. Ud over de 8 navngivne kilder, er der kilder ved fjorden og rundt omkring i byens haver. Det bliver op imod en snes kildevæld.

Vandet i Roskilde har altid været anset for noget særligt. De mange kilder havde forskellige formål: 3 var helligkilder. Hvis man var syg og drak af vandet, ville man blive rask. 3 kilder blev hovedsagelig brugt til tøjvask. Her blev tøjet skyllet, hængt til tørre eller lagt på bleg. Desuden blev kilderne brugt til trækraft og var vandforsyning for mennesker og dyr. Der var brønde rundt om i byen, men møddingen kunne ligge nær brønden, så var det bedre, at hente det friske vand i kilderne.

Fra Turistbureauet drej til højre og gå ned gennem Skomagergade og Støden. Fra Støden over gaden til Helligkorsvej. Forbi Gimle og videre frem til:

Helligkors Kilde

(nr.1) Den var Roskildes

kendteste helligkilde, endnu i 1830'erne var her kildemarked Skt. Hans Aften. Det blev sagt, at der blev drukket mere brændevin og øl end vand.

I 1729 blev Kong Frederik d. 4. syg. Lægerne kunne ikke stille noget op. De foreslog, at kongen fik vand fra den gamle helligkilde i Roskilde, som sagt, så gjort. Der blev hentet vand og kongen blev rask. Fra nu af blev der regelmæssigt hentet vand fra kilden til hoffet. For eksempel blev der, ved en 10 personers frokost den 1/8 1771 drukket 8 flasker Roskildevand.

Omkring 1847 holdt kilden op med at være kongelig hofleverandør.

I 1905 blev det monument, som professor Jacob Kornerup havde tegnet, rejst for at markere stedet, hvor Roskilde nok kendte kilde havde været.

Monumentet er af kildekalk. Kildevandet i Roskilde er meget kalkholdigt. Når vandet kommer i forbindelse med luftens ild, bliver kalken aflejret. Alle byens middelalderlige kirker var bygget af kildekalk. Det samme var den nuværende domkirkes forgænger.

Gå tilbage til hjørnet af Byvolden og Støden. Gå et lille stykke ned ad Byvolden og drej til højre og gå op af en lille trappe.

Mod vest lå oprindeligt 3 kilder: Store Blegdams Kilde Højbrøndskilden og Helligkors Kilde. De

indgik alle 3 i

vandforsyningen, da Roskilde

fik vandværk i 1880 og det

blev deres endeligt. I dette område lå Højbrøndskilden. Kilden er lukket til, men den lever endnu.

Gå lige ud ad Lille Højbrøndstræde til Blågårdsstræde.

Drej til venstre og

gå ned ad Maglekildebakken. På højre side ligger udløbet fra:

Maglekilde (nr.2)

Udløbet har form af et løvehoved, men det er havguden Neptun, som krænger kæberne op, så vandet kan løbe frit. "Magle" betyder stor og den er og har altid været Roskildes vandrigeste kilde. Den giver 43.000 l i timen.

Gå lidt tilbage til Lille Maglekilde Stræde og hen til det 6 kantede kildehus. Her er Maglekildes udspring.

Det var ved Maglekilde, det meste kildekalk blev afsat. I den tidlige middelalder var her et stort kalkbrud. Da munkestenene blev taget i brug, blev vandet fra kilden ledt ind i kalkbruddet og Maglekildemølle-dam var skabt. Foruden Maglekilde Mølle trak kildevandet yderligere 4 møller.

I 1846 blev der bygget en vandkuranstalt og en sodavandsfabrik. Vandkuren slog aldrig igennem og blev hurtigt nedlagt. Komplekset var både i privat og offentligt eje, inden det blev revet ned i 1972 tillige med sodavandsfabrikens gamle bygning. Produktionen var i mange år flyttet andre steder hen.

I 1974 blev kilden restaureret og fredet.

Det nuværende kildehus blev bygget i 1927 i forbindelse med en nyorganisering af sodavandsfabrikken.

Et af de få minder, som er tilbage om vandkuren er Søjomfruen på kildehusets tag. Hendes

svømmehale ender med et bladværk og i hånden holder hun en dunhammer. Hun er det ferske vands beskytter.

Gå ind i det grønne område lige overfor kildehuset. Inde til højre ligger:

Rektorkilden (nr.3)

Kilden lå i den have, som hørte til Katedralskolens rektorbolig og var dermed en privat kilde. Rektor Hauch blev så glad for sit første barnebarn Kirsten, at han omdøbte kilden til Kirstens Kilde.

Gå videre ad Lille Maglekilde Stræde op til Domkirkepladsen og drej til venstre. Gå forbi Odd – Fellow Palæet og videre ad Skolegade. Fremme til højre ligger:

Skt. Hans Kilde (nr.4)

Kilden var helligkilde og indviet til Johannes Døberen og var derfor særlig effektiv Skt. Hans dag. Var man meget syg, var det bedst at overnatte ved kilden Skt. Hans aften. Næste morgen skulle man drikke kildevandet og samtidig bede om at blive rask. Den genstand, som man havde drukket af, skulle slås itu og skårene kastes i kildebrønden. I 1834 fik kildens udløb sit nuværende udseende og kildebrønden, som ligger ude i Provstevængets kørebane blev udgravet. Den var 11 meter dyb og der var et lag med skår på 6 meter.

Efter en istandsættelse i 1969 blev kilden fredet.

Gå videre ad Tuttesti. Inde til højre findes rester af en bydel, som brændte i 1443. Skt. Hans Kirkes grundsten kan ses inde på marken. Længere fremme til venstre, hvor der er boldbane lå Skt. Clara Kloster. Gå ind i:

Byparken.

Her er genskabt en

bæk og en sø. Det er vand fra Skt. Hans Kilde og hovedsagelig fra Maglekilde, som kommer op gennem møllestenen.

Fra søen føres vandet under vejene til det grønne område langs Skt. Clara Vej. Vandet løber som en bæk ud i Museumsøens havn.

Gå langs bækken, forbi søen og lige frem til Skt. Ibs Vej. Gå til højre og lidt længere fremme ligger Skt. Ibs Kirke, hvor nu kun kirkeskibet er tilbage. Til venstre for indgangen til kirkegården ligger:

Skt. Ibs Kilde (nr.5)

Både kirken og kilden var indviet til apostlen Jakob den ældre, som ligger begravet i Santiago de Compostela i Nordspanien. Skt. Ibs Kirke indgik, som et bedested på pilgrimsvejen fra Skandinavien til Jerusalem, Rom og Santiago de Compostela. Kilden antages, at have været helligkilde, måske på grund af det okkergule og lidt fedtede vand.

Gå forbi kirken og til højre ad Frederiksborgvej op mod centrum. Lidt fremme ud for udmundingen af Klostervang ligger:

Skt. Gertruds Kilde (nr.6)

Gertrud var abbedisse i et kloster i Nivelles, hvor hun tog sig af de syge, fattige og af de vejfarende. Der lå ofte et Skt. Gertrud herberg lige udenfor bygrænsen.

Kilden har haft mange forskellige udformninger. Den var forsvundet fra maj 1934 til sommeren 1985, hvor kilden var kommet til live igen. Der var så meget vand, at det blev besluttet, at give kilden en ny udformning. I tørre somre kan det være nødvendigt at recirkulere vandet.

Gå videre op ad Frederiksborgvej. I vejkrydset gå til venstre ad Dronning Margrethes Vej til indgangen til venstre til Marie Park lidt længere fremme til højre ligger:

Klosterkilden (nr.7)

Kilden hørte til Sortebrødre Kloster, som omtrent lå, hvor nu Roskilde Kloster ligger. I 1832 var der 3 store kildevæld og i området i alt 30. Det ældste billede af den nuværende kildegrotte er fra 1849.

Kilden blev hovedsagelig brugt til drikkevand. Endnu i 1928 blev der hentet vand til den daglige husholdning af beboerne i et lille hus i nærheden. Kildevandet trak også 5 vandmøller, inden det løb ud i fjorden.

Kildegrotten blev gennemgribende restaureret i 1985 og kom i det store og hele til at se ud, som i 1849. Den giver 2000 l i døgnet og er fredet.

Gå videre frem til Klostermarken og følg stien til venstre. På vejen passerer en del af Roskilde befæstning. Gå forbi den første af søerne, som engang var karpedamme til Sortebrødre Kloster og frem til amfiteatret inde til højre ligger:

Lovise Kilde (nr.8)

Kilden lå engang i skellet mellem Klostermarken, som var Det adelige Jomfruklosters park og et åbent område, som også ejedes af klosteret og som Roskilde Kommune købte i 1930'erne og lod amfiteatret opføre.

Det var konventualinde på Det adelige Jomfrukloster Lovise von Wimpfen, som lod kilden indramme med en primitiv stensætning foran en lille jordvold. På højen var der buske og vandet løb ud af en tud i stensætningen, ned på en udhulet sten. Over tuden stod det navn, som konventualinden havde givet kilden: sit eget: Lovise Kilde. Frøkenen døde i 1872 efter at have boet på klosteret i 49 år.

Kilden blev restaureret i 1917 og i 1943 fik den vand fra Roskilde Vandværk. I 1983 viste det sig, at kilden var livet op igen og den blev restaureret og møllestenen afløste anlægget fra 1917. I tørre somre er det nødvendigt at recirkulere vandet.

Gå gennem parken og op til Dronning Margrethes Vej. Gå venstre om Roskilde Bibliotek helt frem til trappen til venstre gennem Biblioteksgangen og ud på Algade.